

Meddelelser fra Plantepatologisk Nomenklaturudvalg (Dansk Plantepatologisk Selskab)

Nr. 17

August 1996

ISSN 0900-5102

Nye danske navne

Videnskabeligt navn	Dansk navn
<i>Phytophthora porri</i> Foister	<i>Phytophthora</i> -lagerråd på kinakål
<i>Pythium tracheiphilum</i> Matta	<i>Pythium</i> -skulderråd på kinakål
<i>Elsinoë ampelina</i> Shear	vindruesortplet
<i>Guignardia bidwellii</i> (Ell.) Viala & Ravaz; anamorf: <i>Phyllosticta ampelina</i> (Eng- leman) van der Aa	vindruesortråd
<i>Glomerella cingulata</i> (Ston.) Spauld. & Schrenk.; anamorfe: <i>Colletotrichum</i> <i>gloeosporioides</i> (Penz) Sacc.	falsk vindruesortråd*
<i>Greeneria uvicola</i> (Berk. & Curt.) Punith.	bitterråd
<i>Phomopsis viticola</i> Sacc.	vinstoknekrose
<i>Eutypa lata</i> (Pers.) Tul. & Tul.	kulskorpe**
<i>Eutypa armeniaca</i> Hansf. & Carter	kulskorpe
<i>Coniella diplodiella</i> (Speg.) Petrak & Sydov	druehvidråd

* I meddelelser nr. 2, 1978 blev navnet "vindruesortråd" godkendt som dansk navn. På engelsk hedder den "False Black Rot", og det bør den nu tilsvarende hedde på dansk, efter at der er foreslået at give et dansk navn til den sygdom, som på engelsk hedder "Black Rot of Grapevine".

** Symptomer på de to arters skade kan næppe skelnes fra hinanden. De er ikke set på vin i Danmark. *Eutypa lata* er kendt som en polyfag svamp her i landet, men der er ingen, der før har foreslået et dansk navn. Jens H. Petersen & Jan Vesterholt (1993) kalder generelt *Eutypa* for kulskorpe, hvilket er meget betegnende.

Ændret dansk navn

Lars Bødker har på egne vegne og på foranledning af konsulenter og landbrugsskolelærer Elo West Larsen spurgt, om ikke udvalget ville overveje at ændre det danske navn på angreb af *Aphanomyces euteiches*, da sygdommen klart kan skelnes fra rodbrand i gængs forstand. I stedet foreslår han, at sygdommen kommer til at hedde ærterodråd.

Da H. Alb. Jørgensen, S.p.F. i 1975 påviste svampen her i landet og beskrev dens angreb, kaldte han det rodbrand. Navnet gik videre hos N. F.

Buchwald (1982) og har siden været anvendt.

Udvalget er enig i, at der her er et behov for en ændring og finder, at ærterodråd er udmærket, idet det ikke alene dækker symptomerne men også er i bedre overensstemmelse med de engelske, norske og svenske navne.

Litteratur:

- Anderson, H. W., 1956. Dead arm of grapes. Diseases of fruit crops p. 382 ff.
 Buchwald, N. F., 1982. Land- og havebrugsplanternes svampesygdomme. De lavere svampe.
 Bødker, L., 1992. Test mod jordbårne svampe i ært. Agrologisk T.
 Bødker, L. & M. Larsson, 1993. Rotsjukdomar på ärter. Faktablad om växtskydd.
 Hagedorn, D. J., 1984. Compendium of Pea Diseases.
 Jørgensen, H. A., 1976. Rodbrand i ært (*Aphanomyces euteiches* Drechsler). Plantesygd. i Danmark 1975 s. 26-27.
 Petersen, Jens H. & Jan Vesterholt, 1993. De danske svampenavne - en kommenteret navnelisate.
 Punithalingam, E., 1979. *Phomopsis viticola*. CMI Descr. nr. 635.
 Sivanesan, A. & C. Critchett, 1969. *Elsinoë ampelina*. CMI Descr. nr. 439.
 Sivanesan, A. & P. Holliday, 1981. *Guignardia bidwellii*. CMI Descr. nr. 710.
 Smith, et al., 1986. European Handbook of Plant Diseases. 583 s. Blackwell Sci. Publ. Oxford.
 Sutton, B. C. & I. A. S. Gibson, 1977. *Greeneria uvicola*. CMI Descr. nr. 538.
 Sutton, B. C. & J. M. Waterston, 1966. *Coniella diplodiella*. CMI Descr. nr. 82.

Landbrugets Rådgivningscenter, maj 1995. *Phytophthora*-lagerråd, *Pythium*-skulderråd.

Enklere citering af videnskabelige navne

Det har i umindelige tider været problematisk, hvordan man korrekt citerede videnskabelige navne - især dem der blev givet for 100 år siden eller længere tilbage i tiden. Nu kan man i den seneste udgave af International Code of Botanical Nomenclature (ICBN) se, at det er blevet afgjort, hvordan der fremover bør citeres, og man bruger "*Puccinia recondita* Roberge ex Desmaz." (brunrust) som eksempel. Der gøres opmærksom på, at Roberge blot har henvist til Desmazières arbejde. Det hører derfor kun med til en fuldstændig referenceliste, og en sådan hører kun hjemme i formelle taxonomiske arbejder. Derfor er det besluttet, at det i ikke taxonomiske arbejder er korrekt at citere sådan: *Puccinia recondita* Desmaz. og tilsvarende i andre tilfælde, med mindre der er en klar risiko for, at det skaber forvirring.

ICBN's afgørelse kan summeres sådan:

1. Udelad et autor-navn, der står efter "in".
2. Udelad et autor-navn, der står foran "ex".
3. Udelad dobbeltnavne for den autor, der har godkendt navnet.

Eksempler:

Hidtidig citering	Ny citering
<i>Puccinia graminis</i> Pers.:Pers.	<i>Puccinia graminis</i> Pers.
<i>P. asparagi</i> DC. in Lam. & DC.	<i>P. asparagi</i> DC.
<i>P. malvacearum</i> Bert. ex Mont. in Gay	<i>P. malvacearum</i> Mont.

Nogle tidsskrifter går videre end dette. For eksempel har Mycologia og Phytopathology valgt helt at udelade autorer i ikke taxonomiske arbejder ud fra det grundsyn, at man ofte bruger, hvad andre har brugt, og derfor blot bidrager til forøgelse af fejltagelser.

J. P. Skou

Om begreberne art, underart og varietet med videre

Det er relativt let at beskrive og definere konkrete emner og dermed tildele dem en term i et enkelt eller nogle få ord, for man kan se dem og røre ved dem. Det er straks vanskeligere, når der er tale om begreber, der i væsentlig grad hviler på filosofisk grundlag.

Ved Plantepatologisk selskabs generalforsamling den 13. marts 1996 blev problemet nævnt af Georg Kovács, der konkret spurgte, hvordan underart (*subspecies*) og varietet (*varietas*) bedst defineres. Det er blevet mig overladt at se på det, og jeg skal her prøve at fremføre mit synspunkt, som jeg håber kan finde genklang.

I 1971 overværede jeg på Landbohøjskolen J. H. Wanschers forsvar for sin doktordisputats "Philosophical considerations on the abstract and concrete in nomenclatural conceptions" og bemærkede den forbavselse, det vakte hos tilhørerne, da han stillede det retoriske spørgsmål, om nogen havde set en art, og han dertil selv svarede, at det var der selvfølgelig ikke.

En art er en abstraktion - et begreb - . Det konkrete er de individer, der tilhører arten. Eksempelvis dyrket byg (*Hordeum vulgare*). Man kan se bygplanter, bygkerner og sække med byg, men det er ikke arten byg. Wanscher brugte et andet eksempel, men problemet er altid det samme.

En art kan ikke beskrives! Enhver tilføjelse til dette udsagn, vil virke som en begrænsning. En art defineres derimod ved beskrivelse af ét enkelt individ (*specimen*), hvilket umiddelbart lyder snævert, men man skal gøre sig klart, at det latinske *specimen* både betyder individ og model eller forbillede, hvilket i internationale sammenhænge er blevet til type (*typus* = figur eller billede). Inden for det botaniske system kaldes denne beskrivelse for en diagnose, artens diagnose, og den er for planter og svampe på latin, hvilket gør det muligt at fastholde kendetegnene på international basis. For bakteriernes vedkommende er den på engelsk.

Når en forfatter (autor) har udformet og publiceret diagnosen, eksisterer arten principielt. Problemer opstår, hvis det viser sig, at diagnosen ligger inden for rammerne af en allerede beskrevet art. Så er noget overset og må korrigeres. Deraf opstår en ikke uvæsentlig del af synonymerne. Desuden vil det altid være sådan, at det én forsker definerer som en art, vil en anden klassificere til en lavere rang, fx underart eller varietet, fordi de enkelte forskere ikke har samme grænser for, hvad der er fundamentalt for arten - altså for om et konkret individ svarer til modellen. Det er grundlaget for en evig diskussion, og der kan ikke ses bort fra, at det bidrager til at indsnævre grænserne for variationen inden for arterne. Derfor er nogle forskere i international jargon blevet kaldt "splitters" og andre "lumpers".

Dette rejser spørgsmålet om, hvilken status underart og varietet har i forhold til arten?

Lad os antage, at en arts individer "kan variere ligeligt" i alle retninger og dermed kan beskrives ved en cirkel. Hvis variationerne er kontinuerte, er der ingen mulighed for underinddeling. Findes der derimod én eller flere grupper, der i nogle væsentlige egenskaber er afvigende og så stabile, at de altid kan erkendes, må det overvejes at give dem et særligt prædikat (en ny cirkel inden i den større) afhængig af afvigelsens natur og omfang. Beskrives afvigelserne hos et individ fra en sådan gruppe, hvilket vil sige gives en diagnose, kan gruppen betegnes som en underart eller en varietet. Disse underinddelinger er almindeligt brugt inden for planterne og en del inden for bakterierne, medens de er mindre hyppige inden for svampene, hvor der oftest bliver tale om en ny art i stedet.

Reglerne vedrørende art, underart og varietet er fastlagt i "International Code of Botanical Nomenclature" (ICBN), og de er hovedsagelig baseret

på morfologiske forskelle. I nogle grænsetilfælde kan forskellene fx begrænse sig til generelt mindre konidier, som det af professor E. Hellmers er påvist for en form af løggråskimmel *Botrytis allii*, medens den i alle andre henseender er som den oprindeligt beskrevne form, eller forskellene kan være begrænset til de symptomer, et patogen fremkalder på planterne, fx *Drechslera teres*, hvor den oprindeligt beskrevne form fremkalder netagtige symptomer (bygnetbladplet), medens en senere erkendt form fremkalder pletter (bygbladplet), sådan som det er beskrevet af professor V. Smedegaard. I sådanne tilfælde er værtplantespektret helt ens for de to former. Fænomenet dækkes af termen *forma* (pl. *formae*) - ikke at forveksle med nedennævnte term.

Når man vil pointere, at der er tale om egenskaber inden for arten, sådan som det tilfældet med de givne eksempler, kan man bruge præfikset *intra-* og tale om, at de er intraspecifikke.

De forskelle, der systematisk set ligger under dette niveau, er ikke morfologiske og ikke dækket af den internationale kode, men det gør dem ikke mindre vigtige. Tvært imod. De er konkrete og langt de vigtigste i hverdagen, fx provinens hos planterne, specialformerne (*formae speciales*, ff. sp.; ental *forma specialis*, f. sp.) hos svampene og patologiske varianter (patovar.) eller serotyper hos bakterierne.

Lad os, for at gøre det helt tydeligt, tage den yderligere opdeling af græssernes meldug (*Erysiphe graminis* - *Blumeria graminis* om man vil). Denne svampeart forekommer i en række specialformer (ff. sp.), som hver især er knyttet til en bestemt slægt af græsser. Som eksempler kan nævnes *E. graminis* f. sp. *hordei* på byg og *E. graminis* f. sp. *tritici* på hvede. De kan kun skelnes fra hinanden ved hjælp af deres værtplanter. Det er konkret, men der kendes forskelle endnu længere nede i systemet - eller nærmere på, om man vil. Der finder vi racen (eller smitteracen), der kun afviger i ét eller nogle få gener, der gør, at den kan angribe nogle bygsorter, men ikke andre der besidder forskellige race-specifikke meldug-resistens-gener.

Termerne *biotype* (evt. *biovar*), som forekommer i litteraturen, indikerer fejlagtigt noget specifikt. Det er temmelig overflødige termer, da ethvert afvigende eksemplar selvfølgelig kan betragtes som en biotype. Man skal ikke belaste systemet med flere termer end nødvendigt for at forklare fænomenerne.

Så er det vel så konkret, som det kan blive? Men nej, det er ikke tilfældet! Det næste skridt er kendskab til forskelle mellem individers (den haploide klon, som en meldugkoloni udgør) genom udtrykt ved deres DNA-båndmønster, og det er på vej.

Arten er fundamentet, hvorfra man i systemet trin for trin kan komme nedad i detaljen, indtil man, i hvert fald i princippet, står med de konkrete arvelige egenskaber hos det individ, man først beskrev.

Også opad i systemet er arten fundamentet, hvor den først beskrevne art - typearten - er model for slægten (*genus*), men det ligger uden for denne opgave at gå i detaljer hermed.

J. P. Skou